

ननुएवंकर्मजसिद्ध्यपेक्षयायोगजसिद्धेः प्राबल्यंचेतुकिमिति सर्वपितां नार्द्रयत इत्याशंक्य मूढाः दृष्टद्वारकफलेष्वपि हितोपदेशरद्विषंति किमुता दृष्टद्वारकेष्वित्याह वनंप्रविष्टेष्वित्यध्यायेन आंबिकेयइतिपूर्वपमार्थं ॥ १ ॥ सक्षमो धर्मो ज्ञानं तद्वत्त्वादेव त्वंकौरवाणां पाण्डव धार्तराष्ट्राणां समः पक्षपातशून्यः एषां पाण्डवानां मम च स पुत्रस्येति शेषः ॥ २ ॥ एवं गते एवं पाण्डवप्रवाजनायुक्तरूपे संकटे गते प्राप्ते सति उद्धरेयुः उन्मूलयेयुः

वैशंपायन उवाच वनंप्रविष्टेष्वथ पाण्डवेषु प्रज्ञाचक्षुस्तप्यमानो बिकेयः ॥ धर्मात्मानं विदुरमगाधबुद्धिं सुखासीनो वाक्यमुवाच राजा ॥ १ ॥ धृतराष्ट्र उवाच प्रज्ञाचक्षते भार्गवस्येव शुद्धा धर्मचत्वं परमं वेत्थ सूक्ष्मं ॥ समश्च त्वंसंमतः कौरवाणां पथ्यं चैषां मम चैव ब्रवीहि ॥ २ ॥ एवं गते विदुरयदयकार्यं पौराश्वमेकथमस्मा न्भजेरन् ॥ ते चाप्यस्मान्नोद्धरेयुः समलांस्तत्त्वं ब्रूयाः साधुकार्याणि वेत्सि ॥ ३ ॥ विदुर उवाच त्रिवर्गोऽयं धर्ममूलो नरेन्द्र राज्यं च दं धर्ममूलं वदंति ॥ धर्मो राजन्वर्त्तमानः स्वशक्त्या पुत्रान्सर्वान्याहि पाण्डोः सुतांश्च ॥ ४ ॥ सर्वधर्मो विप्रलब्धः सभायां पापात्मभिः सौबलेयप्रधानैः ॥ आहूय कुंती सुतमक्षवत्या पराजैषीत्सत्यसंधं सुतस्ते ॥ ५ ॥ एतस्य ते दुष्प्रणीतस्य राज उच्छेषस्याहं परिपश्याम्युपायं ॥ यथा पुत्रस्तव कौरव्यपापान्मुक्तो लोके प्रतितिष्ठेत्साधु ॥ ६ ॥ तद्वै सर्वपाण्डुपुत्रालभंतां यत्तद्राजन्मभिस्तद्वत्त्वासीत् ॥ एष धर्मः परमोऽयत्स्वकेन राजा तुष्येन्न परस्वेषु गृह्येत् ॥ ७ ॥ यशो न नश्ये ज्ञातिभेदश्च न स्याद्भूमानस्य न्नैव चैव कृतेत्वां ॥ एतत्कार्यं तव सर्वप्रधानं तेषां तुष्टिः शकुनेश्चावमानः ॥ ८ ॥ एवं शेषं यदि पुत्रेषु ते स्यादेतद्राजं स्वरमाणः कुरुष्व ॥ तथैतदेवं न करोषि राजन् ध्रुवं कुरुणां भविता विनाशः ॥ ९ ॥ न हि क्रुद्धो भीमसेनोर्जुनो वा शेषं कुर्याच्छात्रवाणां मनीके ॥ येषां योद्धासव्यसाची कृतास्त्रो धनु र्येषां गांडिवं लोकसारं ॥ १० ॥ येषां भीमो बाहुशाली च योद्धा तेषां लोके किं नुना प्राप्य मस्ति ॥ उक्तं पूर्वजातमात्रे सुते ते मया यत्ते हितमासीत्तदानीं ॥ ११ ॥ पुत्रं त्यजे मम हितं कुलस्य हितं परं न च तत्त्वं च कथं ॥ इदं च राजन् हितमुक्तं न चेत्त्वमेवं कर्त्ता परितप्तासि पश्चात् ॥ १२ ॥ यद्येतदेव मनमंता सुतस्ते संप्रीयमाणः पाण्डवैरेकराज्यं ॥ तापो न ते भविता प्रीतियोगान्न चेन्निगृह्णीष्व सुतं सुखाय ॥ १३ ॥ दुर्योधनं त्वहितं वै निगृह्य पाण्डोः पुत्रं प्रकुरुष्व अधिपत्ये ॥ अजातशत्रुर्हि विमुक्तरागो धर्मणे मां पृथिवीं शास्तराजन् ॥ १४ ॥

॥ ३ ॥ ४ ॥ स इति य उक्तविधः स एव धर्मो युधिष्ठिररूपो विप्रलब्धः वंचितः अक्षवत्यां युतकीडायां सत्यासंधाप्रतिज्ञायस्यतं ॥ ५ ॥ दुष्प्रणीतस्य दुरात्मभिः कृतस्य शेषस्य पाण्डवमानहानिलक्षणस्य वधस्य उपायं दोषप्रशांतिप्रकारं ॥ ६ ॥ अभिस्तद्वत्त्वं स्वकेन धनेनेति शेषः ॥ ७ ॥ एवं कृते सति त्वां धर्मो न स्यादिति नैव किंतु स्यादेव स्यादित्यव्ययं सज्जेदित्यर्थं ॥ ८ ॥ एवं कृत्वा शेषं नष्टावशिष्टं भाग्यं ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ च कथं कृतवान् इदं च वक्ष्यमाणं च कर्त्ता करिष्यसि ॥ १२ ॥ एकराज्यं यदि अनुमंता तर्हि तापो न भविता न चेत्तद्यदिवानुमंता तर्हि शुभं निगृह्णीष्व ॥ १३ ॥ पक्षांतरमाह दुर्योधनमिति ॥ १४ ॥